

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum liberum arbitrium cum solo concursu generali attritionem &
contritionem quoad solum actus substantiam elicere valeat. disput. 14.
quæ habet hæc membra.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

xiliis gratiæ, & consensus liberi arbitrij, quo Deo consentit ad illos excitanti, mouenti & cooperanti: spectati verò præcisè quatenus sunt à Deo efficien- ter, à quo habet vt supernaturales sunt, & quales ad salutem sunt necessarij, dicuntur influxus, & cooperatio Dei cum libero nostro ad eisdem actus arbitrio: in re tamen nullus effectus, nullaque actio aut ratio formalis actionis vel affectus est, quæ sit à libero arbitrio, & non simul ac præcipuè sit à Deo cooperante & coadiuuante, quin potius totus effectus, totaque actio, totalitate vt vocant effectus, & est à Deo, & ab arbitrio nostro: tanquam à duabus partibus vnus integræ causæ, tam actionis quam effectus: non secus ac quando duo agentia mouent mobile aliquod, quod neutrum eo influxu, quo actu influit, illud moueret, nisi cooperante alio, vniūque illorum agentium magis ac principalis influit quam aliud. Quemadmodum enim tunc nihil est in eo motu, quod non sit ab vnoquoque illorum mouentium, sed partialiter partialitate causæ, & non effectus, quia totus effectus est ab illo, sed cooperante simul alio, influxusque maior vnus illorum mouentium in eum motum non est aliud, quam motus ipse spectatus vt præcisè ab illo maiori vi emanat, sed cooperante simul alio: & influxus minor alterius mouentium non est aliud, quam idem ipse motus spectatus præcisè vt minori vi ab eo emanat, sed coadiuuante plus altero: ita res habet in proposito. Quòd fit, vt quando cum Concilio Tridentino dicimus, arbitrium nostrum liberè consentire Deo mouenti, excitanti & cooperanti ad eiusmodi supernaturales actus, vel (quod idem est) influere in illos, & cooperari ad illos, non excludamus adiutorium & cooperationem diuinam, quin potius illam præsupponamus: sed explicamus solum modum quo, Deo simul cooperante, arbitrium nostrum liberè in eisdem actus influat ac cooperetur, comparando præcisè eisdem actus cum arbitrio nostro, quatenus est partialis, minūque principalis efficiens causa eorumdem actuum. Eodēque modo spectamus vsum liberi arbitrij nostri ad eisdem actus. Atque in hunc modum in posterū accipiantur, quæ à nobis his de rebus dicuntur. Licet enim conabimur semper cautè loqui, superfluum tamen ac molestum esset, hæc eadem in singulis propositionibus inculcare. Multique ex iis, qui nos diligunt, & quibus nostra probantur, vitio nobis aliquando vertunt, quòd dum plus iusto cauti esse volumus, nosque explicare fatagimus, obsecram molestamque orationem reddamus. Aliquid tamen parcendum est, in explicandis præsertim ad eò subtilibus & abditis mysterijs, & de quibus tanta semper fuit controuersia, ac sunt, quæ, diuino adiutorio freti, in hoc opere tradere intendimus.

DISPUTATIO XIII.

De spe, & cur necesse non sit seorsim à contritione de dilectione Dei agere.

DE spe & alijs actibus, qui vltra fidem ad iustificationem adulti concurrunt, necesse non erit dicere modò, quibus auxilijs gratiæ præuenientis & excitantis euehantur ad supernaturale esse, quale ad iustificationem est necessarium. Tum quia ex iis, quæ de fide, & permixtim de contritione & attritione disputationibus præcedentibus dicta sunt, id facile intelligitur: tum præcipuè, quoniam, vt disputatione octaua dictum est, id copiosè & exactè inferrius suo loco est explicandum.

Molina in D. Thomam.

A De spe, quòd ad actus substantiã attriuet, non erit opus, post ea quæ de fide dicta sunt, longam disputationem texere. Quis enim facillè concedet, præexistente intellectu assensus, quo reuelatis assentimur, in facultate liberi arbitrij cum solo concursu generali Dei esse, elicere actum, non quidem supernaturalem, & qualis ad salutem est necessarius, sed merè naturalem sperandi à Deo, quæ ab eo reuelata ac promissa sunt nobis, atque ad eò qui dicitur spes, non quidem Christiana, sed quoad substantiam actus. Etenim in eo actu non plus difficultatis est, quam in actu assentiendi reuelatis, imò multò minus. Præexistente namque actu, quo assentimur vera esse, quæ promittuntur, facilius circa ea ex nostris viribus elicere possumus actum sperandi, quam primum actum, quo, tum eadem, tum pleraque alia, vera nobis esse persuademus. Quòd si, vt Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 9. affirmat, in Hæreticis & Schismaticis esse potest, & nostra tempestate est fiducia, qua certò, & sine dubitatione existimant remissa sibi esse peccata, quasi, qui hoc non credit, intrepidèque sibi persuadet, de promissis, deq; mortis & resurrectionis Christi efficacia dubitet (quam tamen nemo dicit supernaturali Dei auxilio eos elicere) quanto maiori ratione concedendum est, solis liberi nostri arbitrij viribus & concursu Dei generali elici posse actum spei, non Christianæ, sed merè naturalem: Adde, Iudæos & hæreticos idem à Deo sperare, quod nos speramus: cum tamen nemo dicere possit, supernaturaliter à Deo adiuuari eos vt id sperent. Iam verò de dilectione Dei non est quod seorsim à contritione disseramus: cum contritio eam includat. Quare ex iis, quæ disputatione septima explicanda proposuimus, solum superest examinandum, quod quæstione sequenti proponitur.

Spei actum quoad solam substantiam, elicere potest homo cum solo concursu generali Dei.

DISPUTATIO XIV.

Vtrum liberum arbitrium cum solo concursu generali attritionem, ac contritionem, quoad solam actus substantiam, elicere valeat.

Disputationem hanc, quòd dilucidior sit, ac ne tedium longitudine generet, in aliquot membra partiemur.

MEMBRVM I.

Communem Scholasticorum sententiam ad affirmantem partem accedere.

NEgari non potest, complurium esse Scholasticorum sententiam liberum nostrum arbitrium cum solo concursu generali Dei elicere posse non solum actum attritionis naturalem, id est, dolorem de peccatis ex Dei timore cum proposito amplius non peccandi lethaliter, sed etiam actum contritionis naturalem, qui idem propositum non peccandi amplius lethaliter includat. Eam namque affirmant Scotus in 4. dist. 17. qu. 2. art. 5. & 2. de natura & gratia sub finem cap. 14. vbi addit: *Existen- tem in peccato lethali posse ex suis viribus naturalibus elicere, quoad substantiam actus, quemcumque actum, quem is valet elicere, qui in grava est constitutus.*

Q99

Idemque

Idemque affirmat primo de natura & gratia ca. 22. A
Canus item in relectione de poenit. fol. 121. iuxta
editionem Salmanticensis anni 1550. eam tamen
appellat attritionem ex amore naturali Dei super
omnia solis verbis ab aliis differens, Caietanus qu. 1.
de contritione, Scorius in 4. dist. 14. qu. 1. Gabriel in
3. d. 27. qu. 1. & in 4. d. 14. qu. 1. art. 2. conclusione 5. &
art. 3. dubio 2. cum Ochamo & Petro de Aliaco,
quos citat, Marfilius in quarto qu. 10. art. 1. parte 2.
Paludanus in 4. d. 14. qu. 2. & Richardus eadem d. art.
4. qu. 1.

In eadem sententia est D. Thomas in quarto d. 17.
qu. 2. art. 1. quæstioncula prima ad sextum, quem eo
consilio postremum inter eos, qui hanc sententiam
apertè docent, commemoro, quod eius verba &
doctrina sint paulò accuratius expendenda. Is loco
citato in hunc modum scribit: *Ad sextum, inquit, di-
cendum, quod contritio est à solo Deo quantum ad for-
mam, qua informatur: sed quantum ad substantiam
actus est ex libero arbitrio, & à Deo, qui operatur in
omnibus operibus & natura, & voluntatis.* Ecce, non
aliter arbitrat D. Thomas Deum concurrere cum
voluntate humana, liberòve arbitrio ad eliciendam
contritionem quoad substantiam actus, quam con-
currat cum agentibus naturalibus ad opera natura-
lia: constat autem ex doctrina Divi Thomæ, & com-
muni omnium sententia, Deum cum agentibus natu-
ralibus ad opera naturalia concurrere solo con-
cursu generali. Illud præterea meminisse oportet,
ex sententia D. Thomæ formam contritionis esse
caritatem supernaturalem & gratiam, à qua dolor de
peccatis meritorius est vita æterna; & à qua idem
dolor efficienter emanat: eoque caritatis influxu ef-
ficatur supernaturalis, non verò per aliud auxilium
supernaturale præuium. Id quod apertè docet, tum
prima secunda qu. 13 art. 8. & aliàs sæpè, tum etiam
in quarto art. 1. citato, quæstionc. 3. Atque inde ter-
tia illa quæstioncula in corpore, & in responsioni-
bus ad argumenta vult: idèd actum attritionis, hoc
est, dolorem de peccatis sine caritate supernaturali
& gratia, fieri non posse contritionem, ita ut idem
actus numero vno tempore sit attritio, & alio se-
quenti contritio, quia per aduentum caritatis su-
pernaturalis, qua informatur & efficitur contritio,
fortitur novam speciem actus distinctam à præce-
dente: eò quod præcedens actus attritionis esse
naturalis, adueniente autem caritate, & influente
cum libero arbitrio in illum, efficitur actus super-
naturalis qui contritio dicitur: actus autem natu-
ralis & supernaturalis esse nequeunt eiusdem spe-
ciei, ac proinde nec idem numero. Atque hoc pla-
nè est quod docet apertè in responsione ad ter-
tium eiusdem quæstionculæ: vbi actum à libero ar-
bitrio cum solo concursu Dei generali profectum,
atque ad eò naturalem, appellat attritionem: adue-
niente autem caritate supernaturali & gratia, actum
supernaturalem, qui (conante eodem modo ex par-
te sua libero arbitrio) resultat, appellat contritio-
nem, affirmatque esse speciem distinctam à præce-
dente: eò quod supernaturalis sit ex concursu, in-
fluxuque caritatis in illum in genere cause efficien-
tis. Qua in quæstione, si rectè res expendatur, ferè
numquam distinguit attritionem à contritione,
quod contritio sit dolor de peccatis ex amore Dei,
& attritio ex timore, sed ex eo, quod vnus actus
sit naturalis, alius verò supernaturalis ex influxu
caritatis supernaturalis. Iuxta quem loquendi mo-
dum Canus dolorem de peccatis propter Deum,
ex solo amore naturali profectum, appellat attri-
tionem. Vnde in secundo argumento sed contra,

eiusdem quæstionculæ tertie in confirmationem
opinionis, quam in corpore quæstionculæ amplecti-
tur, argumentatur D. Thomas in hunc modum: Na-
turalia non fiunt gratuita: sed naturale dicitur quod
est ante gratiam, & sic attritio inter naturalia com-
putatur: ergo non potest fieri contritio, cum sit gra-
tuitum bonum. Dixit, D. Thom. in ea quæst. 2. ferè
numquam distinguere attritionem à contritione,
quod contritio sit dolor de peccatis ex amore Dei,
& attritio ex timore: quoniam in primo argumento
sed contra eiusdem quæstionculæ 3. citata meminit
etiam illius speciei attritionis, quæ ex timore ferè
proficiscitur: argumentatur enim in hunc modum.
Quorum principia sunt diuersa omnino eorum non
potest fieri vnus, id quod est alterum: sed attritionis
principium est timor feruilis, contritionis autem ti-
mor filialis, ergo attritio fieri non potest contritio.
In eadem dist. & qu. art. 2. quæstioncula 6. in corpo-
re hæc verba scribit D. Thomas: *Ad sextam quæsti-
onem dicendum, quod contritio potest dupliciter conside-
rari, scilicet quantum ad sui principium, & quantum ad
terminum: dico principium contritionis, cognitionem
qua quis cogitat de peccato & dolo, & si non dolore con-
tritionis, saltem dolore attritionis: terminus autem con-
tritionis est, quando dolor ille iam gratia informatur.*
Hactenus D. Thomas. Ex quibus omnibus luce cla-
rius est manifestum, D. Thomam eo loco cum com-
muni aliorum Doctorum sententia consentire. Ne-
que tertia parte quicquam scripsit, quod huic do-
ctrinæ refrageret.

Eandem sententiam innuit D. Bonaventura in
4. dist. 17. art. 2. quæst. 3. Eandem quoque innuit
Vega super Concilium Tridentinum lib. 6. cap. 37.
dum affirmat, esse sæpè in hæreticis, & aliis infide-
libus actum, quo in genere volunt Deo, in omni-
bus placere, in nulloque displicere, atque eodem
hoc ipsum statuunt in posterum præstare: eò tamen
actu, ait, eos in gratia non reponi, eò quod non ex-
cuserentur per ignorantiam à culpa lethali suorum
errorum. Quare proculdubio censet, viribus na-
turæ esse posse actum; quo quis in genere dolet de
peccatis, quæ in Deum commisit, & quo in gene-
re statuatur, eum amplius lethaliter non offendere,
imò verò quo quasi habitualiter simul paratus sit
relinquere peccatum & errorem, in quo obigno-
rantiam, quam tamen vincete valeat, perillit, mo-
dò ei constaret id peccatum esse, Deoque displicere.
Idem prorsus docet Victoria in relect. de poe-
test. Ecclesiæ, quæstione 2. num. 9. de contritione
differens.

Denique neminem hæctenus me legisse memini,
ex doctoribus Soto & Cano antiquioribus, qui huic
communi opinioni aduerteretur, modò Maiorem in
quarto dist. 14. quæst. 1. excipias, qui ex eo capite
anceps est, an contritio sine speciali auxilio Dei eli-
ci valeat, quod cum Gregorio Ariminensi in eam
partem propendat, quæ astruit, actum moraliter
bonum elici non posse absque speciali auxilio Dei,
contritio autem, quæ dispositio vltima est ad gra-
tiam, esse debeat actus moraliter bonus. At for-
tè neque Maior, neque Gregorius, neque Capreo-
lus negabunt, elici posse quoad substantiam actus,
dummodò aliqua careat circumstantia necessaria,
ut sit actus bonus moralis. In eo tamen nonnulli
ex Doctoribus citatis, qui communem hanc do-
ctorum sententiam affirmant vehementer errant,
meritoque ab aliis reprehenduntur, quod cre-
dant, dolorem ex solis naturalibus elicium suffi-
cientem esse dispositionem ad gratia infusionem:
cum tamen contrarium colligatur ex Scripturis
sanctis.

sanctis, definitumque sit in Concilio Tridentino scilicet. cap. 5. & can. 3.

Ratio verò, quæ communi Doctorem sententiæ patrocinatur, hæc est: Quia, præexistente maximè lumine fidei, quo agnoscimus Deum conditorem nostrum, innumeratque & maxima beneficia, tum naturæ, tum gratiæ, quæ in nos contulit vsque ad proprii sanguinis in cruce effusionem, quo insuper cognoscimus iustis sempiternam felicitatem, impis verò ignem sempiternum, extremamque miseriam esse propositam, lethale autem peccatum tam extremum esse malum, adeoque diuinam maiestatem offendere, vt vel vnum sit satis, vt qui illud commiserit, nisi de eo doleat statuatque nihil tale deinceps committere, supremam amittat felicitatem, in extremamque incidat miseriam, proculdubio tã potes est hæc cogitatio ad excitandam & permouendam voluntatem, vt liberum arbitrium eius, qui hæc sibi persuaferit, atque proprio acumine, aut alterius suggestione & hortatu rem attentè considerauerit, cum solo concursu generali Dei elicere valeat, intuitu quidem extremorum, in quæ aliàs incidet, dolorem seu detestationem suorum scelerum cum proposito cauendi in posterum omnia peccata lethalia, in quo consistit attritio quoad substantiam actus, intuitu verò bonitatis ac beneficiorum Dei, similem detestationem ac propositum, in quibus posita est ratio contritionis, quoad substantiam actus, insufficientis ad salutem, eò quod peculiari impulsu Spiritus sancti excitata non sit, nec effecta. Ex his etiam, quæ mox addemus, corroborabitur hæc complurium Scholasticorum sententia.

MEMBRUM II.

Contraria sententia, eiusque fundamenta explicantur.

Contraria sententia.

Non desunt hiæc temporibus, qui periculosam, quin & errori proximam celebrem hanc Scholasticorum sententiam arbitrentur etiam si sermo esset de viro Catholico, qui in eo esset lethali peccato, quod neque fidei, neque spei aduerfaretur, de quo sermo est in ratione proximè confecta. Ad hoc asserendum sequenti innituntur fundamento.

Fundamentum illius.

Propositum in genere non peccandi deinceps lethali, quod ad rationem attritionis aut contritionis quoad substantiam actus requiritur, esse debet propositum efficax, quod planè inter opera difficilia computari debet: homo autem in statu naturæ lapsæ nihil difficile sine speciali auxilio Dei potest efficere: quare licet ad propositum inefficax satis sit concursus Dei generalis, ad efficax tamen omnino est necessarium auxilium Dei particulare.

Sotus adducitur pro eadem sententia.

Arbitrantur verò Sotum huius esse sententiæ, eò quod primo de natura & gratia c. 22. dicat, sicut Adam in statu innocentia cum solo concursu Dei generali poterat diu implere omnia præcepta: ita cum eodem solo concursu potuisset vnico actu se & omnia sua verè referre in Deum: de homine verò naturæ lapsæ subiungat, sicut cum solo concursu generali Dei non potest diu seruire omnia præcepta, quin aliquid transgrediat, ita neque cum eodem concursu posse vnico actu mentis verè referre se in Deum: quippe cum sine speciali auxilio Dei non possit non incidere in lethalem culpam, que contra Dei sit amicitiam. Idem inferius repetit, nos videlicet cum eodem concursu non posse legitimè referre omnia in Deum.

Molina in D. Thom.

A Bartholomæus Medina ad art. tertium quæst. 109. primæ secundæ D. Thomæ videtur esse in hac sententia. In primis namque, cum D. Thomas eo art. doceat, hominem in statu naturæ integræ nõ indiguisse auxilio peculiari ad diligendum Deum naturaliter super omnia, hominem verò in statu naturæ lapsæ eo ad id egere, Bartholomæus Medina merito interpretatur Diuum Thomam, vt intelligatur de dilectione, quæ includit obseruationem omnium mandatorum quæ ad legem naturalem, finètiq; hominis naturalem, spectant, idque non ad breue aliquod tempus, sed ad longum, per totamque periodum viæ à puncto, quo quisque diligere incipit. Haud enim secus de dilectione naturali Dei super omnia loquendum est, quàm de supernaturali: iuxta morem autem loquendi Scripturarum sanctarum, ea est supernaturalis dilectio Dei super omnia ad vitam æternam consequendam necessaria, quæ includit obseruationem mandatorum omnium vsque ad finem viæ. Id quod satis constat ex illo Ioan. 14.

Qui habet mandata mea & seruat ea, ille est, qui diligit me: qui autem diligit me, diligitur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei me ipsum. Et infra: *Si quis diligit me, sermonem meum seruet.* Ad Rom. 13. *Qui diligit proximum, legem impleuit.* Et commemoratis mandatis, quæ ad proximi dilectionem spectant, addit: *Et si quod est aliud mandatum in hoc verbo instauratur, Diliges proximum tuum sicut te ipsum.* Et concludit, *Plenitudo ergo legis est dilectio.*

C *1. Ioan. 2. Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est, & in hoc veritas non est: qui autem seruat verbum eius, in hoc charitas Dei perfecta est.* Et cap. 5. *In hoc cognoscimus quoniam diligimus nos Deum, cum Deum diligamus, & mandata eius faciamus: hæc est enim charitas Dei vt mandata eius custodiamus.* Eodem modo interpretatur Diuum Thomam Caietanum (tameñ subobscure) ad eundem art. Sotus de natura & gratia locis citatis, & alij discipuli D. Thomæ. Ac sanè eam esse mentem Diui Thomæ eo loco, constat ex ratione, quam reddit, cur homo in statu naturæ lapsæ diligere nequeat naturali dilectione Deum super omnia absque speciali auxilio Dei, vt poterat in statu naturæ integræ: *Quoniam, inquit, deficit ab illa dilectione secundum appetitum voluntatis rationalis, qua, propter corruptionem naturæ, sequitur bonum priuatum, nõ sanetur per gratiam: voluntatem autem sequi bonum priuatum contra legem Dei affirmat D. Thomas esse, nõ diligere Deum super omnia ea dilectione, quæ obseruationem mandatorum Dei naturalium includit. Cum verò constet voluntatem, quoties bonum priuatum contra legem Dei sequitur, liberè illud eligere, eaque ratione peccare dum à dilectione Dei super omnia desistit, integrumque illi suæ naturæ relictæ esse, non eligere quodcumque priuatum bonum in particulari sibi oblatum, sanè Diuus Thomas loquitur de dilectione naturali Dei super omnia, quæ includit obseruationem mandatorum Dei, non in vno aut altero temporis momento, sed ad longum tempus, vt prædicti Doctores eum interpretantur.*

D Deinde Bartholomæus Medina, arbitrans se contentaneè loqui ad hanc doctrinam Diui Thomæ, distinguit loco citato duplicem actum dilectionis Dei. Vnum, quo quis velit Deo placere in omnibus & super omnia voluntate inefficaci & imbecilla, quæ appellari consuevit velleitas, & explicatur his verbis, *Vellem in omnibus & super omnia Deo placere.* Alterum verò, quo quis vult Deo placere in omnibus & super omnia, voluntate absoluta & efficaci,

Bartholomæi Medina sententia. Efficax dilectio naturalis Dei super omnia exigit obseruationem mandatorum omnium naturalium.

efficaci, quæ proinde coniunctam habet impleti-
onem omnium mandatorum. Prætermiffa verò dilec-
tione Dei supernaturali, quam constat viribus so-
lis naturæ sine concursu Dei speciali elici non pos-
se, de dilectione Dei naturali, quod attinet ad actus
substantiam, affirmare videtur, priorem quidem
actum voluntatis, qui solum est quedam velleitas
placendi Deo in omnibus & super omnia, seruandique
proinde mandata omnia naturalia, elici posse
viribus naturæ sine concursu speciali Dei: postero-
rem verò, qui voluntas est absoluta & efficax ser-
uandi omnia mandata, elici nulla ratione posse ab-
sque speciali Dei auxilio. Cùm verò contritio & ar-
tritio, quoad actus substantiam, includant propo-
situm seu voluntatem seruandi in posterum omnia
mandata, neque sufficiat propositum illud esse vel-
leitatem quandam, sed necessaria sit voluntas de-
terminata & absoluta, qua peccator omnino statuat
non peccare deinceps lethaler, negari profectò
non potest, Bartholomæum Medinam in ea fuisse
sententia. Quin ex dictis videtur constare, non mi-
nus periculosum, errorique proximum esse, asserere
contritionem aut attritionem elici posse quoad actus
substantiam absque speciali auxilio Dei, quàm asse-
rere, voluntatem naturalem absolutam & efficacem
placendi Deo in omnibus & super omnia elici posse
ex solis viribus naturæ absque speciali auxilio
Dei.

Adducitur
Concil. Trid.
sess. 14. ca. 4.

In confirmationem eiusdem sententiæ adducitur
definitio illa Concilij Tridentini, sess. 14. cap. 4. quæ
ita habet: *Illam verò contritionem imperfectam, quæ ar-
tritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati con-
sideratione, vel ex gehenna & poenarum metu commu-
niter concipitur, si voluntatem peccandi excludat, cum
spe veniæ, declarat, non solum non facere hominem hy-
pocritam, & magis peccatorem, verum etiam donum Dei
esse, & Spiritus sancti impulsum, non adhuc quidem in-
habitanti, sed tantum mouenti, quo poeniens adiuuus
viam sibi ad iustitiam parat: & quamvis sine sacra-
mento poenitiæ per se ad iustificationem perducere pec-
catorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in sacra-
mento poenitiæ impetrandam disponit. Hoc enim ri-
more viliter concessi Niniuite, ad Iona predicationem
plenam terroribus poenitentiam egerunt, & misericor-
diam a Domino impetrauerunt. Quamobrem falso qui-
dam calumniatur Catholicos scriptores, quasi tradide-
runt sacramentum poenitiæ, absque bono motu susci-
pientium, gratiam conferre: quod nunquam Ecclesia
Dei docuit, nec sensu: sed & falso docent, contritionem
esse extortam & coactam, non liberam & voluntariam.*
Hæc Concilium.

Ex quibus hoc possumus conficere argumentum.
Concilium definit attritionem, quæ ex considera-
tione turpitudinis peccatorum, vel ex gehenna poe-
narum metu communiter concipitur, si voluntatem
peccandi excludat, esse donum Dei, & Spiritus san-
cti impulsum: ergo censet voluntatem, ac propo-
situm deinceps non peccandi, nulla ratione posse ef-
ficax, etiam quoad substantiam actus, nisi ex impulsu,
& auxilio particulari Spiritus sancti.

MEMBRUM III.

*Inter dilectionem Dei efficacem, & velleita-
tem, concedendam esse dilectionem
absolutam inefficacem.*

Illud in primis ponendum est, iuxta doctrinam
Diui Thomæ membro præcedente relatam, lite-

risque sacris valde consentaneam, quam Doctores
communiter amplectuntur, efficacem dilectionem
Dei super omnia habere coniunctam obseruationem
eorum mandatorum, quorum violatio cum
Dei caritate pugnat. Hæc verò duplicem esse, vnam,
quæ dicitur efficax Dei dilectio super omnia per
comparationem ad finem supernaturalem, ac proin-
de includit obseruationem mandatorum qualis ad
finem supernaturalem exigitur, vt propter actus fi-
dei, spei & caritatis supernaturalis includat, atque
omnium, tam affirmantium, quàm negantium præ-
ceptorum legis naturalis transgressionem excludat,
pro tempore & loco, quo sub lethali culpa obligant.
Atque de hac obseruatione mandatorum dixit Chri-
stus Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.*
Et Ioannis 14. *Qui habet mandata mea & seruat ea,
ille est, qui diligit me.* De ea denique dilectione intel-
ligenda sunt cætera Scripturæ testimonia membro
præcedente relata. Alteram verò esse, quæ efficax
Dei dilectio dicitur per comparisonem ad finem
tantum naturalem, solumque exigit notitiam Dei
naturalem, & obseruationem pro loco & tempore
eorum preceptorum legis merè naturalis, quæ obli-
gant sub culpa lethali.

Ponendum deinde est, primos parentes in statu
innocentiæ spectatos cum iustitia originali præci-
sa à theologalibus virtutibus, & cæteris donis &
auxiliis supernaturalibus (quo pacto in calce dispu-
tationis tertiæ dictum est, sanari solum ab ea defec-
tus naturæ humanæ ingenitos, eaque ratione quo-
dammodo inter hominis naturalia computari) po-
tuisse cum solo concursu Dei generali seruire ad
longum tempus legem totam naturalem, ac proin-
de diligere Deum super omnia efficaci dilectione
naturali, vt disputatione quarta ostensum est. At-
que hoc est quod Diuus Thomas articulo tertio ci-
tato docuit. Ad hæc, potuisse per dona supernatu-
ralia fidei, spei & caritatis eidem insuper collata,
seruire absque alio speciali auxilio Dei mandata
omnia prout ad finem supernaturalem ea seruari
necesse est, atque adeo potuisse diligere Deum su-
per omnia efficaci dilectione per comparisonem
ad eundem finem: id quod etiam disputatione qua-
ta ostensum fuit. At verò homines naturæ lapsæ
sine speciali auxilio Dei seruire diu non posse to-
tam legem naturalem, quæ sub culpa lethali obli-
gat, ac proinde nec posse diligere Deum efficaci di-
lectione naturali, absque eodem speciali auxilio: id
quod & Diuus Thomas articulo tertio citato do-
cuit, & inferius suo loco ostenditur ad fidei dog-
mata pertinere. Quin illud addendum est, homines
naturæ lapsæ, neque postquam in gratia gratum fa-
ciente sunt constituti, posse absque speciali auxi-
lio Dei seruire diu totam legem, etiam naturalem
sub lethali culpa obligantem, ac proinde vt Deum
diligant super omnia ea efficaci dilectione de qua
loquimur, vltra gratiam gratum facientem, donum-
ve iustificationis, indigere peculiari Dei auxilio,
quo à lethali peccatis præferuntur, vt suo lo-
co est ostendendum apertèque colligitur ex illa Ec-
clesiæ definitione in Concilio Tridentino sess. 6. ca-
none 22. *Si quis dixerit iustificatum, vel sine speciali
auxilio Dei in accepta iustitia (atque adeo sine lethali
peccato) perseverare posse, aut eum eo non posse, ana-
thema sit.*

Ponendum est tertio, auxilium particulare, quo
homines naturæ lapsæ indigent vt Deum efficaci-
ter super omnia diligant, vel per comparisonem
ad solum finem naturalem seruando legem totam
merè

Dilectio dei
efficax non
est simpliciter
actus.

merè naturalem quæ sub culpa lethali obligat, vel etiam per comparationem ad finem, supernaturalem seruando eandem legem ex gratia, & insuper præcepta supernaturalia, esse longè diuersum ab auxilio, quo iustificatur ac reponuntur in gratia, quod in re, de qua disputamus, magnopere est attendendum. Etenim cum de fide sit, iustificatum sine auxilio Dei superaddito perseverare non posse in accepta iustitia, atque adeò seruare non posse legem totam, quæ sub lethali peccato obligat, aperte constat, vt mandata seruet, Deumque proinde efficaciter diligit, præter iustitiam ipsam, gratiamve gratum facientem, & auxilia quibus ad eam peruenit, indigere nouo auxilio superaddito. Cuius rei hæc est ratio : Quoniam auxilia gratiæ præuenientis, excitantis ac cooperantis ad iustificationem, ea peracta, cessant : quamuis autem habitus charitatis & gratiæ ad bonum inclinent, amissa tamen iustitia originali, dissolutaque parte inferiori per peccatum, tanta mansit infirmitas in natura humana ad legem totam implendam, & tam parua est illa inclinatio habitus charitatis & gratiæ comparatione viuum, quibus ad id natura nostra indiget, vt nisi sapius, pro ratione tot occasionum occurrentium, quotidiano peculiarique auxilio Deus subueniat, nunc remouendo tentationes & occasiones, nunc comprimendo hostem, nunc aliis variis modis vires suppeditando, præ sua debilitate si non in vno, certè in alio, aut aliis euentibus tandem succumbat, ac miserè in peccatum, liberè tamen, prolabatur.

Vnde Cælestinus primus sua prima epistola decretali cap. 6. ait, *Neminem, etiam baptismatis gratia renouatum, idoneum esse ad superandas diaboli insidias, & ad vincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adiutorium Dei perseverantiam bonæ conversationis acceperit.* Innocentius etiam primus in epistola ad Concilium Carthaginense, & in epistola ad Concilium Mileuitanum, quæ sunt 25. & 26. inter suas decretales, idem auxilium quotidianum appellat : constat autem eiusmodi quotidianum auxilium longè diuersum esse ab auxilio, quo homo ad iustitiam perducitur atque in gratia reponitur. Iam verò si adultus iustificatus quotidiano auxilio indiget, vt naturalem legem impleat, Deumque efficaciter diligit, quantò magis eo ad id ipsum indigebit is, qui nondum fuerit in gratia constitutus.

Dilectio Dei
efficax non
est simpliciter
actus.

Dilectio Dei
efficax per se
seruatur a se
sine cuius a
libertate, à co
operatione li
bri arbitrij,
& à dono,
aut auxilio
Dei pendet.

Quartò ponendum est, cum efficax Dei dilectio, de qua loquimur, siue sit per comparationem ad finem supernaturalem, siue ad solum naturalem, includat mandatorum obseruationem, non esse positam in solo simplici actu, quo quis ex Dei affectu & amore statuat ea omnia seruare, sed pendere, saltem tamquam à conditione sine qua actus ille non fortietur rationem dilectionis efficacis Dei super omnia, ab actuali obseruatione mandatorum, impletioneve eius, quod eo actu, propositove, statutum est. Porro eiusmodi impletio ex duobus limitibus pendet capitibus, nempe ex eo, quòd libero arbitrio eius, qui id statuerit, vires adsint sufficientes, & quòd pro sua innata libertate cooperetur, & opere impleat, quod statuit. Quia ergo in primis parentibus in innocentia statu per habitualia dona iustitiæ originalis & virtutum theologicalium, quæ acceperunt, erant vires sufficientes abque alio Dei particulari auxilio ad diu seruanda mandata omnia per comparationem ad vtrumque finem, sanè quemadmodum perseverantia in bono à solo eorum libero arbitrio, positus tamen illis donis, fuit dependens, ita quòd Dei dilectionem redderet effica-

cem per comparationem ad vtrumque finem, ab eodem solo arbitrio similiter dependebat. Quoniam verò amissa iustitia originali, dissolutaque parte inferiori per peccatum, non manserunt vires in hominibus naturæ lapsæ ad diu seruandum, vel sola præcepta legis naturalis, quæ sub culpa lethali obligant, inde est, quòd sicut perseverantia eorum in bono, etiam naturali, pendet simul à libera ipsorum cooperatione, & à quotidiano particulari Dei auxilio, estque proinde illa Dei donum : sic etiam reddere efficacem, vel solam dilectionem Dei super omnia naturalem, vel etiam supernaturalem, postquam iustificationis donum fuerint assecuti, pendens simul sit à libera ipsorum operatione, & à quotidiano particulari auxilio diuino.

Ex his iam facile intelligitur, præter velleitatem, qua quis ex dilectionis & amoris affectu velleitatem, & absolute id non vult, & præter voluntatem absolutam & efficacem, qua ex eodem affectu idem vult atque opere complet, concedendam esse voluntatem absolutam & inefficacem, qua ex eodem affectu absolute idem vult, sed opere postea non complet : neque solum concedendam eam merè esse naturalem, & quoad solam actus substantiam, sed etiam supernaturalem, quæ ad iustificationem adulti sit sufficiens, imò etiam quæ in iam iustificato meritoria sit incrementi gratiæ ac vitæ æternæ. Etenim ostensum est, vnum & eundem actum dilectionis Dei super omnia, propositove ex amoris affectu seruandi in posterum mandata omnia, esse posse indifferentem dilectione Dei efficacem, aut inefficacem, prout postea pro libertate eius, qui id proposuit, adiuuantemque quotidiano Dei auxilio fuerit subsecuta, aut subsecuta non fuerit executio legis, à qua pendet, tamquam à conditione sine qua non, quòd propositum illud sit efficax, aut inefficax Dei dilectio, ac proinde comparatione cuius sumitur distinctio illa absolute dilectionis Dei super omnia in inefficacem, & efficacem, & non ex modo & qualitate actus, quo à principio elicitur.

Voluntas absolute media inter velleitatem, & dilectionem efficacem probatur.

Possumus verò hoc confirmare primò. Quoniam negari non potest, primos parentes, antequàm in peccatum corruerint, dilexisse Deum super omnia dilectione absoluta, statuisseque seruare tum alia præcepta, tum illud positivum, *Ne comederent de ligno scientia boni & mali*, quod Deus sub interitus comminatione Genes. 2. illis imposuerat, id quod responsum mulieris Gen. 3. ad serpentem satis aperte indicat : at verò dilectio illa efficax non fuit, quandoquidem transgressione præcepti in lethale peccatum corruerunt : ergo datur dilectio Dei supernaturalis absoluta, inefficax ad seruandum præcepta, & inefficacia proveniente ex sola libertate primorum parentum, qui cum vires acceperunt, quibus abique alio speciali Dei auxilio efficacem eam efficere possent, pro sua tantum libertate, præceptum transgrediendo, inefficacem reddiderunt. Quòd si supernaturalis absoluta Dei dilectio super omnia esse potuit, réque ipsa inefficax fuit in primis parentibus, multò magis potuit esse dilectio naturalis : quippe cum supernaturalia gratia dona, quæ illam ad esse supernaturale euerunt, non tribuerunt ei inefficaciam, sed sola arbitrij libertas in primorum parentum potestate constituta. Potestque id corroborari, quoniam si primi parentes cum sola iustitia originali fuissent conditi, neque acceperunt habitus gratiæ & virtutum theologicalium ante peccatum, eadem prorsus dilectio

Quod 3 quoad

quoad actus substantiam esse posset, idemque peccatum, quæ re ipsa fuerunt, fuissetque proinde tunc dilectio naturalis Dei super omnia absoluta & inefficax.

Secundò, quoniam in statu naturæ lapsæ quotquot adulti cum contritionis actu iustificantur, diligunt Deum super omnia dilectione absoluta, ut ij ipsi cum quibus disputamus concedunt & affirmant: sed dilectio illa quàm sapissimè est inefficax, corrudentibus hominibus ita iustificatis in lethale peccatum, nec implentibus quod affectus supernaturalis dilectionis tempore iustificationis statuerunt: ergo datur in statu naturæ lapsæ supernaturalis dilectio Dei super omnia absoluta & inefficax, inefficacia proveniente ex sola libertate iustificati: eò quòd præstò sit Deus cõferre illi quotidianum particulare auxilium, quod sufficiens sit, ut, si iustificatus ipse velit, in gratia & obseruatione mandatorum perseueret, ac proinde efficax sit ea dilectio. Quòd si absoluta supernaturalis dilectio reddi potest inefficax in statu naturæ lapsæ, multò magis reddi poterit absoluta naturalis dilectio: quandoquidem, quòd supernaturalis dilectio inefficax reddatur, non provenit ex supernaturalibus auxiliis, quibus supernaturalis est effecta, sed ex libertate iustificati, ut de dilectione elicitæ in statu naturæ integræ paulò antea dicebamus.

D. Petri dilectio absoluta, sed inefficax.

Tertiò, Quoniam D. Petrus quando Matth. 26. dixit, *Etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego numquam scandalizabor, Et si oportuerit me mori tecum, non te negabo.* Et Luca 22. *Tecum paratus sum in carcerem & in mortem ire*, profectò dilectionem habuit absolutam Christi Dei super omnia, eaque promeruit: sed illa fuit inefficax, quandoquidem orta tentatione, imminenteque iam periculo succubuit, transgressusque est legem Dei: ergo datur actus dilectionis Dei super omnia absolutus & inefficax ad seruandum postea præcepta, libertate ac culpa eius qui succumbit. Neque enim negandum est Deum tunc præstò fuisse Beato Petro cum tanto auxilio, quanto ne succumberet, si vellet, indigebat.

Duo quædam colligere licet ex dictis toto hoc membro. Primum est immeritò ex doctrina Diui Thomæ articulo tertio citata aduersus eundem in quarto loco membro primo citato, communemque Scholasticorum sententiam inferri, elici non posse solis viribus naturalibus arbitrij nostri, & concursu generali Dei actum absolutum merè naturalem dilectionis Dei super omnia, qui ad iustificationem nequaquam sufficiat, & pari ratione propositum absolutum seruandi in genere præcepta omnia, præsertim quando occasiones & difficultates omnes absunt, quòd ad attritionem & contritionem, quoad substantiam actus sit sufficiens. Etenim Diuus Thomas in eo articulo solùm constituit discrimen inter hominem naturæ integræ & lapsæ, quòd homo naturæ integræ ea dilectione naturali, quæ includit obseruationem in futurum mandatorum omnium naturalium, poterat absque auxilio Dei speciali diligere Deum super omnia: eò quòd dono iustitiæ originalis cõercente partem inferiorem, auferenteque laborem omnem & molestiam in operando consonè ad rectam rationem, nullum impedimentum haberet ad omnem mandatorum viam percurrendam, idque opere implendum, quòd semel absolutè ea de re secum statueret: homo verò naturæ lapsæ eodem genere dilectionis non possit Deum absque speciali auxilio super omnia diligere, eò quòd ob partis sententis rebellio-

nem, corporisque corruptibilitatem, defatigationem, ac molestiam, multa & varia impedimenta, difficultatesque maximas debeat superare, ut opere id compleat, quòd secum ea in parte statuerit, quæ omnia simul sine quotidiano speciali Dei auxilio non potest ita superare, quin in vno, aut alio euentu, ex tam multiplicibus & frequentibus, sequatur bonum particulare contra legem Dei, tamen possit singula superare diuissim. Itaque ex Diui Thomæ & communi Scholasticorum sententia difficultas in diligendo Deo super omnia ea naturali dilectione, quæ includit obseruationem mandatorum omnium, non est in eliciendo à principio absoluto ac nudo proposito seruandi omnia mandata, præsertim quando nullum bellum, nulla difficultas, nullaque peccandi occasio sese offert, sed difficultas tota est in implendo postea, quòd ita à principio fuerit constitutum, eaque de causa ad hoc secundum affirmant nos indigere quotidiano particulari Dei auxilio, non verò ad illud primum.

Secundum est, liberum nostrum arbitrium per peccatum primi parentis mansisse adeò inclinatum & attenuatum ad dilectionem Dei naturalem, quæ includit impletionem naturalium omnium mandatorum, ut nequaquam eam absque speciali Dei auxilio possit habere: cum tamen homo in statu naturæ integræ ex suis viribus naturalibus cum solo cõcursu generali Dei potuerit eam habere. Ex communi tamen Scholasticorum sententia non manifestum est arbitrium nostrum ita per peccatum inclinatum atque extenuatum, quin homo naturæ lapsæ possit suis viribus elicere nudum absolutumque actum placendi Deo in omnibus, seruandique mandata omnia naturalia obligantia sub culpa lethali: tamen si & hanc, & quemcumque alium virtutis moralis, actum multò facilius, & promptius potuerit elicere homo naturæ integræ, quàm modo possit homo naturæ corruptæ.

MEMBRUM IV.

Quam dilectionem contritio includat, & quid ad propositam quæstionem sit dicendum.

EX dictis membro præcedente facile intelligitur, contritionem, non solùm merè naturalem & quoad solam actus substantiam, sed etiam supernaturalem qualis ad iustificationem sine sacramento requiritur, nec includere, nec exigere dilectionem Dei super omnia efficacem, hoc est, quam mandatorum obseruatio re ipsa consequatur, sed factis ad eam est absolutam dilectionem Dei super omnia, absolutumve propositum seruandi in posterum mandata, siue ea dilectio efficax postea mandatorum obseruatio, siue inefficax alicuius transgressionem reddatur: esseque hoc adeò certum, ut contrarium plusquam periculosum in fide sit censendum. Ut enim membro præcedente retulimus, in Concil. Trid. sess. 6. cano. 22. scriptum legimus: *Si quis dixerit, iustificatum posse sine speciali auxilio Dei perseuerare in accepta iustitia, anathema sit.* Quibus verbis de iustificato, nullo excepto, atque adeò de quocumque supernaturaliter contrito, ac proinde diligente Deum supernaturaliter, habentemque propositum seruandi mandata & non peccandi lethali-

ter, definitur, nihil horum esse efficax in se, ac sufficiens ad seruanda mandata diu & per totam vitam, & vt se contineat à lethali peccato, quo solo iustitia accepta amittitur, sed efficaciam talis dilectionis ac propositi pendere à particulari quotidiano auxilio insuper impendendo, vñ cum cooperatore liberi arbitrij hominis iustificati. In posteriori namque parte eiusdem canonis definitur, iustificatum cum speciali auxilio Dei posse perseuerare in accepta iustitia, atque adeò seruare mandata, & continere se ab omni lethali peccato, idque hìce verbis: *Si quis dixerit iustificatum cum speciali auxilio Dei perseuerare non posse in accepta iustitia, anathema sit.* Possumus confirmare ad rationem contritionis, etiam supernaturalis, sufficere dilectionem Dei super omnia absolutam, nec requiri esse ita efficacem, vt eam consequatur mandatorum obseruatio: quoniam si talis efficacia esset necessaria, sequeretur eum omnem, qui post dolorem de peccatis relaberetur in lethale peccatum, non fuisse antea contritum, nec repositum in gratia: id autem asserere, quis dubitat errorem esse in fide?

Addendum est, neque etiam ad contritionem supernaturalem necessariam esse dilectionem Dei super omnia in eo sensu efficacem, propositumve non peccandi in eo sensu efficax, quòd si dum quis contriturus aut atteritur, occurrerent graues quaecumque tentationes & occasiones peccandi, persisteret is in eodem proposito, minimèque succumberet. Contrarium namque affirmat communis Theologorum sententia, rarissimèque essent, aut potiùs nulli, qui veram contritionem, aut attritionem de suis peccatis haberent, si tale propositum ad contritionem, aut attritionem esset necessarium. Ac sanè qui id affirmare vellent, angustiam nimium redderet salutis viam, adduceretque homines in desperationem, ac non leuibus serupulis Dei Ecclesiam perturbaret. Adde, eo dato, salutare ac tutum consilium esse, imò necessarium, vt qui de peccatis dolet, statuitque deinceps non peccare, descenderet ad particulares appetitiones, proponendo sibi grauissimas tentationes, ac difficultates potiùs subeundas, quàm Deum offendendum, vt ea ratione tentaret an suum propositum efficax esset, ne si ad eum gradum efficaciae non pertingeret, putans se habere legitimum propositum, maneret in lethali peccato, poenàsque incurreret sempiternas. At verò contrarium docent, ac suadent sancti Patres, communisque Theologorum sententia, nempe satis esse propositum in genere non peccandi deinceps lethaliter, esto Deus conspiciat, si tentationes & occasiones graues peccandi ingruerent, fore, vt is qui eiusmodi propositum animo concipit, victus succumberet, atque ab illa priori institutione desisteret. Quin docent, non solum non esse necessarium, sed ne expediens quidem descendere ad eiusmodi appetitiones, idque recepta Ecclesiae praxis obseruat. Imò D. Bonauentura in 4. dist. 1. & art. 2. quaestione 1. ait, periculosum esse, & stultitiam (verbum est sancti illius Doctoris) vel sibi, vel alteri proponere eiusmodi appetitiones, quoniam est grauem tentationem sibi, aut alteri obuiere.

Illud præterea addendum est, ad contritionem, aut attritionem, etiam supernaturalem, sufficere tale propositum non peccandi deinceps lethaliter, quod licet ex parte proponentis absolutum sit, egrediaturque proinde limites solius velleitatis, nihilominus innitatur particulari quotidiano auxilio à Deo in posterum conferendo ad id, quod propo-

nitur opere exequendum, atque adeò quòd conditionale sit per comparationem ad eiusmodi auxilium. Tale propositum his verbis exprimi consuevit, Deo adiuuante statuo me in posterum nò peccaturum lethaliter, hoc est, si Deus ad id opere implendum me adiuuerit: aut certus de ipsius adiutorio, nec meis solis viribus innixus, id statuo. Cum enim fidei dogma sit, sine particulari quotidiano Dei auxilio id nos implere non posse, certè ad humilitatem & prudentiam, imò & ad debitum honorem Deo exhibendum spectat, vt qui de peccatis dolet, & statuit deinceps non peccare, id auxilio & protectione diuina fretus constituat, non verò suis viribus, industriaque confidens.

Illud extremo loco subiiciendum est, Quamuis, qui modo proximè explicato Dei auxilio innixus statuit abstinere deinceps à lethaliibus peccatis, fragilem admodum ac infirmum se sentiret, meritòque timeret, ac suspicaretur se relapsurum in peccata, idèmq; confessarius suspicaretur: modò tamen occasiones proximas non haberet, statueretque pro sua fragilitate curaturum ne relaberetur: denegandam ei non esse Sacramentalem absolutionem, vt praxis Ecclesiae habet, & Doctores affirmant, ac proinde propositum illud est satis ad contritionem, aut attritionem, etiam supernaturalem, quae saltem cum Sacramento ad iustificationem sufficiat. Quòd fit, vt propositum non peccandi lethaliter ad contritionem & attritionem, etiam supernaturalem, sufficiens, non necessariò esse debeat tam efficax, eaque ratione tam difficile, vt quoad solam actus substantiam viribus arbitrij naturalibus eliciatur, quàm difficile, & quàm efficax esse debere aliquibus sese offert.

His ita constitutis confirmare possumus communem Scholasticorum sententiã membro primo propositam. In primis quoniam, in absentia saltem obiectorum atque occasionum peccandi, sanè non est multum difficile, quin tanquam facile sese offert, elicere quoad solam actus substantiam tale absolutum propositum non peccandi deinceps lethaliter, quale ad contritionem & attritionem ostensum est sufficere: quiniis namque in seipso experietur, si fidei lumine ante mentis oculos proponat, sibi que persuadeat, excludendum se esse à sempiterna beatitudine, innumerisque aliis malis circumuentum vndique, sempiterno igne esse cruciandum, nisi statuat non peccare deinceps lethaliter, in facultate sui arbitrij cum solo concursu Dei generali esse elicere in genere absolutum propositum non peccandi vltèrius lethaliter, vt tantum malum effugiat. Est namque cuique naturale, propositis duabus molestiis subeundis, saltem in vtriusque absentia, eligere potiùs minorem, eamque statuere potiùs subire, vt maiorem euitet. Quòd fit, vt saltè, qui fidei lumine fuerit illustratus, cum solo concursu Dei generali elicere quoad solam actus substantiam possit propositum, de quo disputamus.

Secundò, Quoniã propositum eiusmodi est extra totam latitudinem ordinis gratiae, nihil proinde conduens ad finem supernaturalem, èstque vnicus actus in se merè naturalis, propriùsque libero arbitrio: quare lumen ipsum naturale intellectus, moralisque ac naturalis philosophia docet, denegari non debere viribus naturalibus humani arbitrij. Deo cooperante solum tanquam causa vniuersali per generalem solum còcursum eo pacto, quo cum reliquis causis secundis cooperatur. Ac sanè ei, qui id negat, probare incumbit contrarium, quod non priùs erit admittendum, quàm legitimis fuerit rationibus

comprobatum. Nec apparet, quod emolumentum ex eo sequatur quòd naturales vires humani arbitrij vsque ad eò extenuentur, vt hic & similes actus naturales ac simplices, ab eo fieri posse negentur absque speciali auxilio Dei.

Tertio, quoniam non minus difficile est assentiri mysterio gloriosissima Trinitatis, Incarnationis, Eucharistia, & cæteris reularis, quæ lumen naturale transcendunt, quàm in absentia obiectorum & occasionum omnium statuere, continere se ab omni lethali peccato: sed illud primò potest homo quoad actus substantiam absque speciali auxilio, non quidem assensu Christiano sed merè naturali, vt disputatione septima ostensum est: ergo eo præsertim intuitu, vt pœnas æternas euadat, sempiternamque consequatur felicitatem, & Deo, cui tot rationibus est deuinctus, obsequatur, poterit hoc secundum, quod rationi luminique naturali est ad eò consentaneum.

Quartò, Experientia compertum est, saepe aliquos accedere ad confessionem cum voluntate perseuerandi in vno aliquo peccato, siue illud sit concubinatus, siue odium, propositumve vindictæ, siue voluntas non restituendi alienum, aut quoduis aliud, at tamen cum proposito vitandi simul cætera omnia lethalia peccata: sed nemo dixerit, propositum vitandi cætera peccata, præter illud vnum, esse elicium ex auxilio particulari Dei: quandoquidem non est integrum propositum abstinendi à lethali, adiunctumque habet propositum perseuerandi in vno: cum ergo abstinere ab illo vno peccato, si cum deuotione cæterorum omnium coniungatur, non multum addat difficultatis, præsertim quia si illud vnum sit, verbi gratia, voluntas vindictæ, aut retinendi alienum, vel quoduis aliud, antequàm in illud homo laboretur, nullam eiusmodi difficultatem in proposito declinando omnia in genere pateretur: consequens profectò est vt si quis viribus naturalibus stare possit abstinere à reliquis, præter vnum, possit etiam statuere eadem ferè facilitate ab omnibus in genere in posterum abstinere.

Sanè negari non potest, quæ hoc membro & præcedente, atque etiam primo dicta sunt, hanc Scholasticorum sententiam vtcumque probabilem reddere. Vtrum autem contraria, quæ hodie in Scholis apud varias orbis prouincias communis afferitur, sit nihilominus potius amplectenda, & ex quo capite factis priùs necessariis ad id fundamentis, dicetur commodius inferri, cum examinabitur, an in humano arbitrio cum solo concursu generali, sint sufficiens vires naturales ad quamcumque grauem tentationem, ac difficultatem in quocumque temporis momento superandam. Interim videamus quonam pacto exposita Scholasticorum sententia defendi possit.

MEMBRUM V.

Diluantur obiecta aduersus communem Scholasticorum sententiam.

Satisfit fundamento cõtraria opinionis.

QUOD attinet ad fundamentum, quo contraria sententia nititur, satis ostensum est ad contritionem & attritionem, etiam supernaturalem, sufficere propositum absolutum in genere non peccandi lethali, neque requiri vt

fit efficax, coniunctamque proinde habeat obferuationem mandatorum, ad quam indiget homo natura lapsæ quotidiano particulari Dei auxilio.

Quod ad Sotum attinet, certissimum est illum de numero eorum esse, qui explicatam Scholasticorum sententiam sequuntur, vt apertissime constat ex 2. de natura & gratia, & 4. sententiarum locis citatis. Primò verò de natura & gratia hoc solum illis verbis citatis intendit: Hominem in statu naturæ lapsæ cum solo concursu generali Dei non posse habere actum, quo statuat diligere Deum super omnia seruando omnia mandata, ad hunc sententiam verum ac legitimum, quòd re ipsa postea manifestum erit: hoc autem nihil ad rem de qua modò disputamus: cum ostensum sit, ad veram contritionem non esse necesse eiusmodi propositum, quo opere postea impleatur, quod proponitur: id enim esset error in fide. Præterea, quæ Sotus eo loco docet, lima indigent. Etenim homo nature integræ, quem admodum sola iustitia originali, & viribus naturalibus liberi arbitrij, atque concursu Dei generali, sine alio dono aut auxilio supernaturali, seruare diu poterat omnia præcepta naturalia: ita vnico actu poterat apud se constituere ea seruare, idque postea opere implere: at cum hæc omnia non transcenderent limites operum merè naturalium, quæ fini dumtaxat naturali commensurantur, dispositiones non erant ad gratiam, vt in calce disputationis terciæ, & disputatione quarta & sexta ostensum est, nisi ex peculiari impulsu Spiritus sancti fierent, eueherenturque ad supernaturale quoddam esse fini supernaturali aliquo modo commensuratum. Neque Adamo ex propriis dispositionibus collata est gratia gratum faciens, sed simul cum natura fuit ei infusa, vt supra dictum est. Quare esto homo, post naturam lapsam & contractum peccatum, vires naturales haberet, quibus posset in longissimum quocumque tempus seruare omnia mandata, & ob eam causam ita vnico actu posset id statuere, vt viribus suis posset id postea implere, actus tamen ille non esset satis, vt liberaretur vel à solo originali peccato, nisi impulsu Spiritus sancti esset adiutus & euectus ad esse supernaturale. At si homo nature lapsæ, vel dum peruenit ad vsum rationis statuat deservire Deo, seruareque omnia eius mandata fretus diuino auxilio, vel postquam in peccatum lethale proprio actu incidit, de eo doleat, similiter statuatur in posterum Deo in omnibus obedire, talisque actus impulsu Spiritus sancti euectus ad esse supernaturale, esto tunc neque vires proprias habeat, neque eas recipiat ad præstandum postea, quod tunc proponit, verè dicitur diligere Deum super omnia supernaturaliter, siue ex impulsu motione Spiritus sancti, & est vltimò dispositus ad gratiam, eamque consequitur. Quare discrimen illud inter hominem nature integræ, & hominem nature lapsæ, quod à dono iustitiæ originali præcisè spectata ab omni alio dono proueniebat, nihil ad rem præsentem facit, hoc est, vt homo, quantum satis est, vel in statu nature integræ, vel in statu nature lapsæ disponatur ad gratiam, quod Sotus non satis eo loco animadvertit. Acque haud scio an satis penetraverit, distinctum esse supernaturale auxilium, quo homo nature lapsæ indiget, vt eliciat absolutam supernaturalem dilectionem Dei super omnia, qua reponatur in gratia, à quotidiano particulari auxilio, quo postea indiget,

indiget, ut eam observationem mandatorum efficacem reddat.

Quod ad Bartholomaeum Medinam attinet, ostendit illi sententiam non esse veritati contentaneam.

Concil. Tridentini expenditur.

Ut verò ad Concilium Tridentinum veniamus, si argumentum illud efficax esset, eodem sanè modo colligere possent, liberum nostrum arbitrium, etiam supposita fide supernaturali, sperare non posse ex suis naturalibus veniam à Deo, quoad substantiam actus. Quandoquidem Concilium attritioni, quam dixit esse donum Dei & Spiritus sancti impulsam, utramque conditionem adiunxit, nempe, quòd voluntatem peccandi excluderet, & quòd esset cum spe veniae. Imò cum eo loco sermo sit de homine fidei, quem Concilium ponit habere habitum fidei & spei supernaturalem, atque in eo, ad actum sperandi veniam, concurrat habitus spei, profectò si ratione alicuius illarum duarum conditionum censendum esset Concilium intendisse definire, attritionem esse donum Dei, potius censendum esset id voluisse definire ratione spei veniae, quam ratione voluntatis, ac propositi non peccandi. At quamvis praesente habitu spei semper liberum arbitrium, dum à Deo veniam sperat, eliciat, propter concursum habitus, actum supernaturalem: nemo tamen dixerit in libero arbitrio, maximè praesistente fide, non esse vires cum concursu generali Dei ad sperandum, quoad substantiam actus, veniam, aut etiam vitam aeternam à Deo: cum contrarium doceat communis Theologorum sententia, neque, praesistente fide, difficilius sit sperare à Deo, quam ante fidem comparatam assentiri rebus à Deo reuelatis. Eodem ergo modo, quamvis concederetur propositum non peccandi, quod habere debet adiunctum ea attritio, quae accedente Sacramento Pœnitentiae ad iustificationem sufficit, debere esse supernaturale, cur negandum esset, in libero arbitrio facultatem inesse ad eliciendum quoad substantiam actus propositum merè naturale illi priori simile, quod ad iustificationem non esset satis, ut de actu fidei, & spei, Doctores communiter concedunt.

Ut verò ad punctum difficultatis accedamus, cum nulla unquam fuerit controversia, aut Doctores Catholicos cum haereticis, aut inter ipsosmet Doctores Catholicos, utrum peccator quoad substantiam actus elicere valeat ex suis viribus naturalibus propositum, de quo loquimur, communisque sententia Doctorum Scholasticorum sit, illud è peccatore posse elici, neque Scripturae testimonium, aut Concilium vllum, ante Tridentinum, sit unde oppositum colligatur, quis sibi persuadeat, Ecclesiam, quae solum consuevit definire necessaria & controversa, quaeque nihil remerè sine fundamentis, firmis rationibus, praeviaque discussione definit (ut prope cui Spiritus sanctus assitit ad declarandum ea quae ad fidem spectant, non verò ut per eam reuelet, quae antea neque secundum se, neque per aliqua priora principia fuerant reuelata) quis, inquam, sibi persuadeat, Ecclesiam in eo capite Concilij Tridentini intendisse definire, attritionem, quae ad iustificationem cum Sacramento pœnitentiae sufficit, ex ea parte esse donum Dei & impulsam Spiritus sancti, quòd propositum non peccandi, neque quoad substantiam actus, esse possit sine speciali auxilio Dei, intendisseque condemnare complurium Scholasticorum sententiam? Profectò quando aliud argumentum non esset, hoc unum deberet esse satis, ut sibi persuaderent, Ecclesiam

A nihil tale intendisse eo loco definire, ridiculumque esse affirmare, post eam definitionem periculosam, errorique proximam esse praedictam opinionem Doctorum: maximè cum verba Concilij, si attentè legantur, nihil tale sonent, & cum idem Concilium Sess. 6. can. 1. & 3, satis eidem opinioni Doctorum faueat, dum innuit, esse posse bona opera, quae vel per solam vim naturae, vel etiam adiuuante simul doctrina legis fiant, sed illa sine Iesu Christi gratia non satis esse ad iustificandum. Et nos posse quidem credere, sperare, diligere, ac pœnitere, quoad substantiam actus, sine speciali auxilio Dei: non tamen sicut oportet, ut iustificationis gratiam consequamur.

B Quod ergo Ecclesia in eo Concilij capite definit, hoc planè est, ut expendenti verba erit manifestum. In primis aduersus quorundam apertum errorem, qui oppositum asserbant, praescribit, qualis esse debeat attritio, ut quis cum ea ad Sacramentum Pœnitentiae accedens donum iustificationis consequatur. Nempe, docet cum ea debere esse coniunctam voluntatem non peccandi, cum spe veniae: idemque paulò ante aduersus eundem errorem exposuerat de contritione. Deinde aduersus errorem Lutheranorum definit: Tantum abesse ut attritio, quae ad gratiam in Sacramento Pœnitentiae suscipiendam disponit, ea ratione hypocritam & magis peccatorem faciat, quòd ex Dei timore oriatur, ut Lutherani asseuerabant, ut potius donum Dei sit & Spiritus sancti impulsus, non quidem iam per gratiam gratum facientem inhabitantis, sed mouentis, &c. Quod confirmat Concilium, quoniam eodem timore, Deo autore, concussi Niniuitae ad praedicationem Ionae plenam terroribus pœnitentiam egerunt, & misericordiam à Domino impetrarunt. Unde infert vltimus Concilium, falsò Lutheranos Scripturis Catholicis imponere, quasi tradiderint per Sacramentum pœnitentiae absque bono motu suscipientium gratiam à Deo confert: quandoquidem attritio, non malus, sed bonus motus peccatoris sit ac Spiritus sancti donum. Ex eo ergo capite definit Concilium, eam attritionem quae cum Sacramento Pœnitentiae sufficit ad iustificationem esse donum Dei, quòd oriatur ex dono timoris Dei ab Spiritu sancto peculiari influxu & auxilio immisso: non verò quòd propositum amplius non peccandi esse non possit, etiam quoad substantiam actus, sine speciali auxilio Dei.

Attritio, quam cum Sacramento satis est ad iustificationem bonum est actus & Dei donum.

D Post hanc ergo definitionem, non securius tantum, sed omnino affirmandum iudico, nullum adultum vel extra Sacramentum, vel in Sacramento iustificari, nisi praevio bono motu liberi arbitrij eluato ad supernaturale esse per gratiam praevientem, auxiliumque Dei particulare, quasi Deus de lege ordinaria statuerit, neque extra Sacramentum, neque in Sacramento quemquam adultum iustificare, nisi praevio motu liberi arbitrij, qui supernaturalis sit, atque ad gratiam, & finem supernaturalem aliquo modo habeat proportionem. Quare sicut ad veram contritionem, praeter motum fidei & spei supernaturalem, necessaria est gratia praeveniens, hoc est, immisso affectus amoris supernaturalis, qua liberum arbitrium ad dolendum de peccatis, ex amore Dei supernaturali excitatur: ita etiam ad attritionem, quae accedente Sacramento sit satis, ad iustificationem, praeter motum fidei & spei supernaturalis, necessaria est gratia praeveniens, hoc est, immisso affectus timoris Dei, servilis intuitu pœnarum; qui Spiritus sancti sit donum & quo liberum arbitrium excitetur atque adiuvetur ad dolendum

Attritio eadem enota esse debet ad esse supernaturale, saltem per remorem Dei supernaturalem.

Gratia praeveniens ad contritionem qua.

Gratia praeveniens ad attritionem qua.

lendum de peccatis ex timore supernaturali. Quod fit, vt verum sit vniuersim dictum illud Fulgentij de fide ad Petrum capite 33. tertio tomo operum Augustini: *Firmissime tene & nullatenus dubita, neminem hic posse hominum penitentiam agere, nisi quem Deus illuminauerit.* Huius nostrae sententiae videtur esse Canus in relectione de Penitentia parte 3. folio 34. qui ad attritionem ex timore seruili (qui donum Dei est) ait necessarium esse auxilium supernaturale. Concilium ergo de ea attritione loquens, qui cum Sacramento viam ad iustificationem parat, meritò dixit esse donum Dei ex impulsu Spiritus sancti, non tamen proinde negauit, liberum nostrum arbitrium, maxime praexistente fide, & spe supernaturali, posse ex suis viribus naturalibus elicere, quoad substantiam, similem quendam actum, qui neque cum Sacramento ad iustificationem sit satis, vt explicata Doctorum sententia posse elici affirmat. Quoniam verò facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam: Christusque nobis promeruit auxilia, non solum quae, conantibus nobis ex nostris naturalibus efficere quod in nobis est, praestò essent, ac praeuirent, vt sic illo eodem conatu eliceremus dispositionem supernaturalem ad gratiam, sed etiam quibus saepe excitaremur omnino: inde est, quòd quoties quis paratus fuerit ad conandum ex timore, efficiendumque totum quod potest circa detestanda peccata commissa & cauenda in posterum omnia lethalia, praueuiatur à Deo affectu, donoque timoris supernaturalis, & eliciat attritionem supernaturalem, qualis cum Sacramento est necessaria, vt peccata delectantur.

Timoris affectus antecedere solet contritionem.

Illud tamen est hoc loco animaduertendum, saepe liberum nostrum arbitrium, excitatum ad dolendum de peccatis dono timoris seruili ob intuitum poenarum, solere conicere simul mentis oculum in Dei bonitatem & beneficia, quae ab eo accepit, recipereque affectum supernaturalem amoris Dei, quo simul de eisdem peccatis dolet propter Deum, comparatque contritionem, per quam, etiam sine Sacramento, peccata remittuntur. Qua ratione, vt docent Theologi, inuitque Concilium Tridentinum. Sess. 6. cap. 6. motus timoris antecedere solet contritionem atque iustificationem impij, esseque solet velut seta, quae, vt Augustinus tractatu 9. in primam canon. Ioan. ait: *introducit filium caritatis, quia anima Deo vnitur ac copulatur.* Quod Niniuitis euenisse videtur, qui non videntur perstitisse in dolore de peccatis ex solo timore Dei seruili, sed in dolorem ex amore, atque in veram contritionem transiisse. Plurimi namque eorum iustitiam videntur consecuti, vt Scriptura satis innuit, quam cum sola attritione consequi tunc minimè potuerunt, eò quòd Sacramentis caruerint.

Soti de attritione opinio examinatur.

Quaeret aliquis, vtum post definitionem hanc Concilij Tridentini condemnanda sit erroris opinio Soti 2. de natura & gratia ad finem ca. 3. & in 4. dist. 14. quaest. 1. art. 1. & quaest. 2. artic. 5. qua affirmat, attritionem ex solis viribus naturalibus elicitam esse satis ad iustificationem, si Sacramentum accedat: motus ea ratione, quòd concursus supernaturalis Sacramenti suppleat concursum supernaturalem quo Deus euehere solet dolorem nostrum ad esse supernaturale contritionis: eaque de causa sicut contritio, quae ad gratiam est satis, est supernaturalis: ita attritio ex solis naturalibus elicita vnà cum Sacramento efficiet dispositionem supernaturalem, quae contritioni aequipolleat. Idem quaeri potest de opinione Cani de Penitentia part. 5. fol. supra citato,

A vbi idem affirmat de attritione ex amore naturali Dei profecta, tamen si non sine formidine partis opposita.

Ego licet sententiam horum Doctorum non satis tutam post eam definitionem esse credam, ante maiorem tamen Ecclesiae declarationem non eam auderem errorem appellare. Quoniam cum de peccatore fideli loquantur, qui fidem & spem supernaturales habet, quas ad attritionem, de qua loquuntur, concurrere vt notum relinquunt, non negabunt attritionem illam propter concursum fidei & spei esse donum Dei & quidpiam supernaturale: neque item negabunt, attritionem ex timore seruili saepe à Deo excitari & adiuuari peculiari concursu, atque ita saepe hac etiam ratione esse donum Dei: quae satis esse instituto ac verbis Concilij dicere poterunt. Adde, bona moralia, qualis est ea attritio, cum à Deo intenduntur & adiuuentur, dona Dei atque Spiritus sancti posse appellari. Haec non ita à medicata esse accipiantur, quasi vlla ratione probandam censeam opinionem Soti: quam non solum falsam, sed etiam parum in fide tutam, praesertim post hanc Concilij Tridentini definitionem, esse arbitror: sed eo tantum animo, quòd ante expressiorem Ecclesiae definitionem, nec erroris, nec acerbitatis alterius notae, quam parum tutae in fide, condemnandam esse iudicem.

DISPUTATIO XV.

Quaedam Concilia antiqua circa haecenus dicta exponuntur, libertasque arbitrij ad singulas supernaturales actiones concluditur.

DE Volenti tam antiqua Concilia aduersus Pelagianos celebrata, Araucanicum praesertim, quam Patres tempestatis illius, qui aduersus Haereticos eosdem scripsere, cum primis Augustinum, facile primo intuitu species quaedam, ac velut vmbra sese offerret, communes Scholasticorum sententias circa credendi, sperandi, diligendi, ac poenitendi actus quoad solam substantiam, quas à disputatione 7. retulimus atque explicauimus, ad Pelagij errores pertinere, & cum doctrina illorum Conciliorum ac Patrum pugnare. Inde verò permotus progredietur ad vires arbitrij nostri circa singulos actus illos, aliòsque similes, spectatos praecise intra limites actionum merè naturalium in se, eisdemque arbitrio alioqui connaturalium, vsque adeò extenuandas, vt & cum lumine naturae, ipsaque experientia quodammodo pugnet, naturalemque proinde ac moralem Philosophiam euertat, & tam difficilem cooperationem liberam arbitrij nostri ad supernaturales actus, quibus iustificamur, reddat, vt vix, aut ne vix quidem intelligi, & cum auxiliis gratiae conciliari valeat. Hac de causa operæpretium me facturum existimaui, si vltra ea, quae disputationibus praecedentibus, praesertim 5. & 6. de hac re dicta sunt, nonnulla adderem, ex quibus plenius constaret, vmbra solum ac speciem illam esse, nò verò rei veritatem: Conciliaque illa & Patres aduersus Pelagianos de actibus illis loqui, vt dispositiones sunt ad gratiam, atque salutem necessarij, ac proinde vt sunt in se supernaturales, & latitudinem ordinis gratiae ingrediuntur: non verò vt sunt merè naturales atque ad iustificationem omnino insufficientes. Id verò fiet, si quae sequuntur expendantur, atque ante mentis oculos habeantur.

Primum